

Kiertotalouden Green Deal -sitoumus

Kaupunginhallitus 17.03.2025 § 86
7701/00.01.05/2024

Valmistelijat / lisätiedot:
ympäristöjohtaja Tanja Ahonen, puh. 044 718 2141
ympäristöasiantuntija Mari Turunen, puh. 044 718 2870
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus päättää, että Kuopion kaupunki liittyy Kiertotalouden Green Deal -sitoumukseen ja hyväksyy sitoumukseen kirjatut toimenpiteet.

Päätös Merkitään, että ympäristöasiantuntija Mari Turunen oli läsnä pykälässä vastaamassa kysymyksiin ja hän poistui kokouksesta ennen pykälän päätöskäsittelyä.

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.

Selostus

Kiertotalouden Green Deal on vapaaehtoinen strateginen sitoumus, jossa mukaan lähtevät toimijat sitoutuvat vähentämään luonnonvarojen käyttöä ja asettamaan vaikuttavia tavoitteita ja tekemään toimia, jotka edistävät vähähiilistä kiertotaloutta. Kiertotalouden Green Dealilla edistetään kansallisen Kiertotalousohjelman tavoitteiden saavuttamista.

Kuopion kaupunkistrategian yksi neljästä päätavoitteesta on olla ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio. Strategiamme mukaisesti haluamme olla hiilineutraali vuonna 2030 ja kiertotalouden edelläkävijäkaupunki. Strategian ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio -päämäärää toteuttavassa Viksu Kuopio -ohjelmassa on linjattu, että Kuopio lähtee mukaan Kiertotalouden Green Deal -sitoumukseen.

Kuopion Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnosta valmisteltiin syksyn 2024 aikana yhteistyössä kaupunkiympäristön palvelualueen, kasvun ja oppimisen palvelualueen sekä muutamien kaupungin tytäryhtiöiden ja yhden osakkuusyhtiön kanssa. Kuopio valitsi sitoumusluonnokseensa yhteensä neljä eri toimenpidettä mittareineen. Kuopion kaupunginhallitus hyväksyi sitoumusluonnoksen 13.1.2025 kokouksessaan pienellä lisäyksellä. Tämän jälkeen sitoumusluonnos lähetettiin kansallisen Kiertotalouden Green Dealin arviointiryhmään, joka käsitteli Kuopion sitoumuksen kokouksessaan 12.2.2025.

Sitoumusluonnosta muokattiin arviointiryhmän kommenttien mukaan oheiseksi sitoumukseksi. Aiemmin asetetut toimenpiteet pysyivät ennallaan, ainoastaan mittareiden määrää vähennettiin yhdeksästä neljään. Nyt jokaisella neljällä toimenpiteellä on kullakin vain yksi mittari. Kahteen mittariin tehtiin myös muutoksia niin, että tavoitetta kuvataan prosenttiosuudella luvun sijaan.

Resurssiviisas rakennettu ympäristö -muutosalue (kaksi toimenpidettä):

- Toimenpide 1: Noudatetaan resurssitehokkaan rakentamisen hierarkiaa kaikissa hankkeissa. Mittarina: Rakennusten linkaarta jatkavien korjaustoimenpiteiden osuus Tilapalveluiden rakentamisen budjetista, % (€).

- Toimenpide 2: Sujuvat ratkaisut maamassojen ja muiden materiaalien kierron edistämiseksi. Mittarina: Uusiomateriaalien vuosittainen käyttömääräosuus infrarakentamisen kohteissa, % (betonimurskan osuus käytetystä kiviaineksesta, keskiarvo kaupunki ja Mestar).

Uudistava ruokajärjestelmä -muutosalue (kaksi toimenpidettä):

- Toimenpide 1: Kasvi- ja kalaruoan käyttö (ml. julkiset palvelut & hankinnat), tietouden lisääminen. Mittarina: Koulujen ja päiväkotien ruokalistan ateriakokonaisuuden hiilijalanjälki viiden viikon kiertävällä ruokalistalla (keskiarvona kahdesta lounasvaihtoehdosta, joista toinen kasvisruoka, yksikkö: kg-CO₂).
- Toimenpide 2: Minimoidaan syntyvän ruokahävikin ja elintarvikejätteen määrää. Mittarina: Syntyneen ruokahävikin määrä kouluissa ja päiväkodeissa, tarjoilu- ja lautashävikki yhteensä (yksikkö: % (kg)).

Vaikutusten arviointi

Vaikutusten ennakoarviointi on tehty jo sitoumusluonnokselle, joka käsiteltiin 13.1.2025 kaupunginhallituksen kokouksessa. Ennakoarviointia on täydennetty vain siten, että Vaikutukset maaseutuun -osion neljänteen kohtaan on lisätty oheinen lause: "Sydän-Savon maaseutupalveluiden kanssa on pidetty kokous helmikuun 2025 alussa ja sovittu yhteistyön tiivistämisestä mm. tulevien yhteisten hankehakemusten puitteissa". Täydennetty vaikutusten ennakoarviointi on kokousasian liitteenä.

Liitteet

Kiertotalouden Green Deal, Kuopion sitoumusehdotus 17.3.2025
Päätösten vaikutusten ennakoarviointilomake 17.3.2025
Kiertotalouden Green Deal, Kuopion sitoumusluonnos
Päätösten vaikutusten ennakoarviointilomake, Kiertotalouden Green Deal - sitoumusluonnos

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 13.01.2025 § 4

Valmistelijat / lisätiedot:

ympäristöjohtaja Tanja Ahonen, puh. 044 718 2141

ympäristöasiantuntija, puh. 044 718 2870

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

kaupunginjohtaja Soile Lahti

Kaupunginhallitus hyväksyy Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnokseen kirjatut toimenpiteet ja sitoumusluonnoksen lähettämisen Kiertotalouden Green Dealin arviointiryhmälle.

Päätös

Merkitään, että ympäristöpäällikkö Saija Pöntinen ja ympäristöasiantuntija Mari Turunen olivat läsnä pykälässä esittelemässä asiaa ja he poistuivat kokouksesta asian esittelyn jälkeen.

Kaupunginhallituksen jäsen Sallamaarit Markkanen esitti, että toimenpide 3 kohtaan "Korvaamme lihaa kasvi- ja kalaproteiinilla ja tarjoamme lapsille ja nuorille maistuvaa kasvisruokaa (kustannustehokkaat kasvisproteiinit)" lisätään

kustannustehokkaan ohella sana kotimaiset. Kaupunginhallituksen jäsen Vesa Linnanmäki kannatti Markkasen tekemää esitystä.

Kaupunginhallituksen puheenjohtaja Alekski Eskelinen kysyi voidaanko Markkasen tekemä esitys hyväksyä yksimielisesti. Kaupunginhallitus hyväksyi Markkasen esityksen yksimielisesti.

Muilta osin kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.

Merkitään, että kokouksessa pidettiin tauko tämän pykälän käsittelyn jälkeen klo 16:27-16:32.

Selostus

Kiertotalouden Green Deal on vapaaehtoinen strateginen sitoumus, jossa mukaan lähtevät toimijat sitoutuvat vähentämään luonnonvarojen käyttöä ja asettamaan vaikuttavia tavoitteita ja tekemään toimia, jotka edistävät vähähiilistä kiertotaloutta. Toimien tulee tukea kansallisen kiertotalousohjelman luonnonvaratavoitteita, hiilineutraaliutta ja kestävä talouden edistämistä vuoteen 2035 mennessä. Sitoumuksilla halutaan vähentää raaka-aineiden käyttöä, pidentää materiaalien ja tuotteiden käyttöikää, lisätä ympäristöä vähemmän kuormittavia ja luontopääomaa vahvistavia vaihtoehtoja sekä kehittää uusia, kiertotalouden mukaisia toiminta- ja liiketoimintamalleja. Kiertotalouden Green Deal on tarkoitettu yrityksille, toimialajärjestöille, kunnille ja maakunnille.

Sitoumukseen liittyvät organisaatiot valitsevat vaikuttavia toimenpiteitä vähintään kahdelta eri toimenpidealueelta ja asettavat toimenpiteille mittarit, sisältäen lähtötason, välitavoitteen vuodelle 2030 ja tavoitteen vuodelle 2035. Sitoumusluonnos käsitellään organisaation tasolla (kaupunginhallitus) ja jätetään Sitoumus2050-alustalle, jonka jälkeen Kiertotalouden Green Dealin arviointiryhmä antaa suosituksensa joko sitoumuksen hyväksymisestä tai korjaamisesta. Kun sitoumusehdotus on hyväksytty arviointiryhmän toimesta, menee sitoumus lopuksi vielä sitoumuksen tekävän organisaation ylimmän päättävän elimen hyväksyttäväksi (kaupunginhallitus/valtuusto). Sitoumusorganisaatio raportoi toimiansa edistymisestä joka kolmas vuosi, ensimmäisen kerran raportointi tapahtuu vuonna 2027. Sitoumusta voi täydentää tai muokata milloin tahansa sitoumuskauden aikana.

Kuopion kaupunkistrategian yksi neljästä päätavoitteesta on olla ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio. Strategiamme mukaisesti haluamme olla hiilineutraali vuonna 2030 ja kiertotalouden edelläkävijäkaupunki. Strategian ilmasto- ja resurssiviisas Kuopio -pätavoitetta toteutetaan vuoteen 2035 ulottuvalla Viksu Kuopio -ohjelmalla, joka yhdistää kaupungin aiemman resurssiviisaisuusohjelman ja ilmastopoliittisen ohjelman. Viksu Kuopio -ohjelman ja Fisun kuntien sitoumusten mukaisesti kaupunki tavoittelee päästöttömyyttä, jäteteettömyyttä ja kestävä kulutuksen tasoa vuoteen 2050 mennessä. Viksu Kuopio -ohjelmassa on linjattu, että Kuopio lähtee mukaan Kiertotalouden Green Deal -sitoumukseen.

Kuopion Kiertotalouden Green Deal -sitoumusluonnosta on valmisteltu syksyn aikana yhteistyössä kaupunkiympäristön palvelualueen, kasvun ja oppimisen palvelualueen sekä muutamien kaupungin tytäryhtiöiden ja yhden osakkuusyhtiön kanssa. Kuopio on valinnut sitoumusluonnokseensa yhteensä neljä eri toimenpidettä, joista kaksi sijoittuu Resurssiviisas rakennettu ympäristö -muutosalueen alle ja toiset kaksi Uudistuva ruokajärjestelmä -muutosalueen

alle. Toimenpiteet on esitelty tiivistetysti alla, tarkemmat tiedot toimenpiteistä ja niiden mittareista löytyvät liitteenä olevasta erillisestä tiedostosta. Osaan mittareista saadaan lähtötiedot vasta vuonna 2025 tai 2026, näin ollen myös tavoitteet vuosille 2030 ja 2035 saadaan ko. mittareiden osalta määritettyä vasta lähtötason selvittyä.

Resurssiviisas rakennettu ympäristö -muutosalueen alle tulevat sitoumustoimenpiteet:

- Toimenpide 1 tiivistettynä: Olemassa olevan rakennuskannan säilyttäminen tarkastellaan aina ensisijaisena vaihtoehtona purkamisen ja uudisrakentamisen sijaan. Rakennuskannan korjaamista tai muuttamista uuteen käyttötarkoitukseen tuetaan ohjauksella. Pyrimme optimoimaan rakennusten elinkaaren palvelutuotannon tarpeisiin ja asetamme kohdekohtaiset tavoitteet rakennusten elinkaaren ajalle. Uusien rakennusten suunnittelussa ja rakentamisessa kiinnitetään huomiota siihen, että rakennukset ovat monikäyttöisiä ja muokattavissa uuteen käyttötarkoitukseen tai siirrettävissä, ja että rakennusosat ovat purettavissa erillisinä elementteinä. Kannustamme kierrätys- ja purkumateriaalin käytön huomioimiseen suunnittelusta rakentamiseen (omat rakennuskohteet, rakennusjärjestys). Kehitämme ilmastovaikutusten arviointia kaavahankkeissa.

Tässä toimenpiteessä ovat mukana kaupungin lisäksi myös Kiertokukko, Kuopion Energia Oy, Kuopion Opiskelija-asuntolat Oy, Mestar Kuopio Oy sekä Niiralan Kulma Oy.

- Toimenpide 2 tiivistettynä: Rakentamisessa ja purkamisessa parannamme suunnitelmallisuutta ja yhteistyötä, jotta materiaalit saadaan uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen. Purkukohteissa tehdään uudelleenkäyttökartoitukset ja purkusunnitelmat, ja purut toteutetaan niin, että mahdollisimman suuri osa purettavista materiaaleista valmistellaan uusiokäytettäväksi, kierrätetään tai hyödynnetään muulla tavalla materiaalina. Infrahankinnoissa sekä uudis- ja korjausrakentamisessa edellytetään uusiomateriaalien käyttöä (on yksi valintakriteereistä). Tehostamme massojen koordinaatiota ja paikallista massojen sekä rakennus- ja purkujätteen uusiokäyttöä suunnittelemalla kokonaisuuden jo kaavoitusvaiheessa, tontinluovutuksessa ja rakentamisen vaiheistuksessa. Rakentamisen alueilla järjestämme mahdollisuuden massapankin hyödyntämiselle. Vähennämme massojen vaihtoa ja kuljetusta mm. massastabilointia hyödyntämällä.

Tässä toimenpiteessä ovat mukana kaupungin lisäksi myös Kiertokukko, Kuopion Energia Oy, Kuopion Opiskelija-asuntolat Oy, Kuopion Vesi Oy, Mestar Kuopio Oy sekä Niiralan Kulma Oy.

Uudistava ruokajärjestelmä -muutosalueen alle tulevat sitoumustoimenpiteet:

- Toimenpide 1 tiivistettynä: Korvaamme lihaa kasvi- ja kalaproteiineilla ja tarjoamme lapsille ja nuorille maistuvaa kasvisruokaa (kustannustehokkaat kasvisproteiinit). Lisäämme kotimaisen kalan käyttöä kaupungin ruokapalveluissa. Ravitsemuksellisesti täysipainoiset kasvisruuat teemme yhä useammin täysin kasviperusteisena, mikä vähentää myös erityisruokavalioiden tarvetta. Tiivistämme yhteistyötä koulujen ja Servican välillä huomioiden ruokakasvatus ja ravitsemussuositukset. Palvelusopimuksessa huomioimme jatkossa paremmin sitovin tavoittein ja mittarein ilmasto- ja luonnon kantokyvyn näkökulmat. Seuraamme

Ilmastoviksu valinta -merkinnän kriteerit täyttävien aterioiden määrää ja laatua.

- Toimenpide 2 tiivistettynä: Vähennämme ruokahävikin määrää. Seuraamme ruokahävikin määrää säännöllisesti ja raportoimme sen Viksu Kuopio -ohjelman seurannan yhteydessä vähintään vuosittain. Myymme ylijäämäruokaa toimipisteissä. Jaamme hävikin vähentämisen hyviä käytäntöjä laajasti toimipisteiden ja palveluyksiköiden kesken. Kehitämme tiedon kulkua ja vararuokajärjestelmää. Parannamme kouluruuan arvostusta ja houkuttelevuutta yhteistyössä oppilaiden kanssa sekä kehitämme laatua ja tutustumme myös vanhempia ja päättäjiä kouluruokaan.

Näissä molemmissa Uudistava ruokajärjestelmä -muutosalueen alle tulevissa toimenpiteissä on mukana kaupungin lisäksi myös Servica Oy.

Vaikutusten arviointi

Laajempi vaikutusten ennakoarviointi on liitteenä. Tähän on koottu nostot arvioinneista.

Sitoumuksen toimet edistävät Kuopion kaupunkistrategian tavoitteiden toteuttamista.

Uusiomateriaalien lisääntyvään käyttöön liittyvät liiketoimintaratkaisut edistävät kaupungin elinvoimaisuutta ja uusien työpaikkojen syntymistä alueelle. Rakentamisen kiertotaloutta toteuttamalla edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja voidaan saavuttaa merkittäviä positiivisia luonto- ja ilmastovaikutuksia. Luonnonvarojen kulutuksen minimointi ja kiertotalouteen siirtyminen (nykyisen rakennuskannan korjaaminen uudisrakentamisen sijaan, rakennus- ja purkumateriaalien uusiokäyttö) lisäävät taloudellista vakautta ja kohtuullistavat kunnan menoja pitkällä aikavälillä. Kiertotalouden ja resurssiviisauden sisällyttäminen osaksi jokapäiväistä toimintaa ja työprosesseja edellyttää parempaa poikkihallinnollista yhteistyötä ja toimintamallien uudistamista.

Ravitsemussuositusten mukainen kasvis- ja kalapainotteisempi ruokavalio lisää hyvinvointia ja terveyttä. Oppilaiden osallistumista kouluruoan kehittämiseen tullaan parantamaan, ja vanhempia ja päättäjiä tutustutetaan kouluruokailuun, millä parannetaan tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia. Reseptiikkaa ja ruuan maistuvuutta voidaan kehittää yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa esimerkiksi makuraateja hyödyntämällä.

Kasvis- ja kalaruuan lisääminen voi tuoda uutta elinvoimaa maaseudulle uuden yrittäjyyden kautta ja muuttuva kysyntä voi ohjata liha- ja maitotuottajia sopeuttamaan tuotantomenetelmiään vähäpäästöisemmiksi ja kestävämmiksi. Kotimaisten kasvipohjaisten raaka-aineiden suosiminen voi tukea paikallisia viljelijöitä ja vähentää riippuvuutta kalliimmista tuontituotteista. Samalla kasvis- ja kalaruuan suosion kasvu saattaa aiheuttaa taloudellisia haasteita lihan- ja maidontuottajille. Kielteisiä vaikutuksia voidaan lieventää edistämällä tiiviimpää yhteistyötä maaseudun tuottajien, kaupan ja ruokapalvelualan toimijoiden välillä, jotta tuotteet saadaan markkinoille tehokkaasti ja reiluun hintaan. Lisäksi on hyvä selvittää mahdollisuutta sisällyttää kilpailutuksiin kriteereitä, jotka suosivat paikallisia tuotteita sekä kestäviä ja vähäpäästöisiä tuotantotapoja.

Kasvis- ja kalaruokien tuotanto kuluttaa vähemmän energiaa ja vettä kuin lihatuotteiden tuotanto, mikä voi heijastua positiivisesti ruokapalveluiden kokonaiskustannuksiin kaupungilla. Ruokalistojen keventäminen kasvis- ja

kalaruoan lisäämisen myötä voi vähentää kaupungin raaka-ainekustannuksia pitkällä aikavälillä. Myös ruokahävikin vähentäminen vähentää kaupungin ruokakustannuksia.

Kestävä ilmasto- ja resurssiviisaampi elämä ja toiminta on elinehto sille, että pystymme sopeutumaan ilmastonmuutoksen tuomiin ympäristöolojen muutoksiin. Tämä tukee myös taloudellisen vakauden säilyttämistä ja riskien hallintaa ilmastonmuutoksen edetessä.